

Antwoordkernen bij Eureka 6 V: Verlichting en democratische Revoluties

Antwoordkernen zijn vrijwel nooit volledige zinnen. Antwoordkernen geven alleen aan, wat er beslist in het antwoord moet staan.

De bedoeling is, dat je eerst zelf de antwoorden vindt/bedenkt. Daarna maak je er zelf goede *eigen* zinnen van. Pas achteraf controleer je, of je antwoord goed is. Vaak is het geen kwestie van goed of fout, maar van volledig of niet volledig.

Wat zijn de regels voor het maken en nakijken van opdrachten:

Indelen

1. **Voor** in het schrift komen de aantekeningen te staan en ook de uitwerkingen
2. **Achterin** het schrift komen de opdrachten te staan

Opdrachten:

3. Alle opdrachten moeten gemaakt worden. De antwoorden moeten in **HELE** zinnen uitgeschreven worden.
4. Je slaat steeds een regel over tussen de opdrachten.
5. Alle antwoorden moeten nagekeken worden:
  - a. Is een antwoord goed, dan zet je met **RODE** pen een voor de kantlijn.
  - b. Is een antwoord fout en je snapt *waarom* je antwoord fout is verbeter je met **RODE** pen.
  - c. Is een antwoord fout en je snapt *niet* waarom je antwoord fout is dan zet je met **RODE** pen een **?** voor de kantlijn. Dat moet je dus vragen in de les.

Soms komt er bij de antwoordkernen **xxx**: dat betekent: zo'n antwoord moet je helemaal zelf bedenken. Vaak gaat het dan om een eigen mening, of een eigen voorbeeld: zoiets kunnen we natuurlijk niet voor je bedenken.

→ betekent: de opdracht is geen vraag. Je moet alleen de opdracht lezen. De vraag komt dan daarna: zie bij opdracht 9 →; de vraag staat bij 9.1.

..... betekent, dat wat op de stippellijn moet, overgenomen moet worden uit het boek.

8. De 18de eeuw , de eeuw van de Verlichting

1. Het Humanisme is de stroming waarbij in literatuur en geschiedschrijving in navolging van de Klassieke Oudheid de Mens centraal wordt gesteld. De Renaissance is de algemene stroming in denken en kunst waarbij de Klassieke Oudheid als voorbeeld wordt genomen. Men gaat niet meer uit van oude Middeleeuwse ‘waarheden’, maar zelf onderzoek doen.
- 1.1 Erasmus bekritiseert misstanden in de RKK en doet onderzoek naar de bijbel door deze opnieuw uit het Grieks te vertalen

2. Waarheid zoeken door zintuigelijke waarneming en experimenten

2.1

Klassieke Oudheid	16 ^{de} eeuw
Waarnemen en conclusies trekken	Waarnemen en experimenteren en daarna conclusies trekken

3. rationalisme : wereld wordt bepaald door natuurwetten (absolute zekerheden) die bewezen kunnen worden door waarneming. Maar waarneming is niet voldoende. Kennis/waarheid moet met name beredeneerd kunnen worden met behulp van het gezond verstand. (wiskunde)
  - 3.1 zintuigen kunnen bedriegen
  - 3.2 twijfel over bestaan van bovennatuurlijke krachten
  - 3.3 Mechanistisch wereldbeeld: wereld werkt als machine die door God is geschapen; wereld werkt op basis van natuurwetten. Deïsme: God bemoeit zich niet met leven van de mens. Mechanistisch wereldbeeld is een rationalistisch denkbeeld uit de natuurwetenschappen dat later door bijvoorbeeld Voltaire is gebruikt voor zijn ‘deïsme’.
4. ‘kennis is macht’, denk aan praktisch toepassingen van cartografie en medische wetenschap; kennis om wapens/ verdediging of landbouw te verbeteren
5. Maatschappelijke richting binnen rationalisme. Vertrouwen in menselijk verstand en rede; bestaande inzichten op gebied van sociale verhoudingen, politiek, economie en godsdienst ter discussie; doel is verbeteren van de menselijke samenleving.
  - 5.1 Kerk= godsdienst = niet gebaseerd op rede; God bemoeit zich niet met leven op aarde, dus ook niet met de politiek
  - 5.2 Deïsme: God geeft niet de macht aan een vorst om te regeren → hiermee ondergraaft hij idee van droit divin
  - 5.3 publieke opinie ontwikkelt zich; kritiek op kerk en staat; Voltaire was groot voorstander van vrijheid van meningsuiting en maakte kerk en absolutisme belachelijk
6. Rousseau wijst bestaande samenleving af; legt nadruk op gelijkheid en heeft ook romantisch ideeën, namelijk in de oerstaat was alles beter. Hij is geen vooruitgangdenker.

Eureka 6V

6.1 Geen droit divin, geen goddelijk recht van vorst → macht komt van volk

6.2

Hobbes	Locke	Rousseau
Volk draagt staatsmacht over aan absolute macht	Volk controleert regering en kan sociaal contract herroepen	Volkssoevereiniteit; volksvergadering beslist over wetten (directe democratie)

7.1 xxx bv. Spinoza

7.2 xxx bv. Locke of Rousseau

7.3 Kant verbindt rationalisme met empirisme; laat godsdienst in feite ongemoeid; vindt radicale verlichting te ver gaan (denkend aan Robespierre die Volonté Général gebruikt om terreur te rechtvaardigen)

8. In de tweede bron wijst Rousseau ongelijkheid af die wordt veroorzaakt door het verschil in bezit. Dit maakt hem radicaal (voorloper socialisme). In de eerste bron wordt Rousseau als een gematigd Verlichter gezien, omdat hij nog steeds in god gelooft en uitgaat van de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen; hij wijst ook individuele vrijheid van meningsuiting af. Dat maakt hem niet radicaal volgens Israel.

9. Wel: absoluut gezag bleef bestaan; beleid had zelfs ten doel gezag vorst te vergroten
Niet: verbeteringen voor volk

10. Gele pijl vragen in mapje bij tijdvakdossier. Let op verplichte voorbeelden.

8.3 De Franse Revolutie

1. absolutisme en maatschappelijke ongelijkheid

2. alle macht bij één vorst gebaseerd op droit divin, roi soleil, mercantilisme en het geweldsmonopolie

2.1 Late Middeleeuwen; opkomst handel; opkomst steden en stedelijke burgerij → vorsten profiteren van geldeconomie (belasting en leningen) en vergroten hun macht vanaf Late Middeleeuwen/ Nieuwe Tijd door hun macht te versterken met behulp van geschoolde ambtenaren en huurlegers: minder afhankelijk van de adel → opkomst nationale staten en absolutisme

3. Meer uitvoer dan invoer

3.1 levert geld voor bestuur en leger

3.2 boeren, vaste lage graanprijs

4. bourgeoisie: willen politieke inspraak/ invloed; vrijheid van meningsuiting; einde privileges adel en geestelijkheid; ec. vrijheid

Eureka 6V

- Stedelijke werklieden: willen betere werk- en woonomstandigheden
Boeren: willen herendiensten afschaffen en hoge belastingen van de staat
- 4.1 In gebied van grootgrondbezit en verpachte grond: hier moesten de boeren herendiensten verrichten

  5. voorwaarde, xxx

  6. Derde Stand is achtergesteld ; geen politieke invloed ondanks groot economisch belang
    - 6.1 de Derde Stand/ de bourgeoisie
    - 6.2 de abt behoort tot de Eerste Stand, maar steunt de Derde Stand; hij wil een einde maken aan de ongelijkheid. Zijn pamflet is bedoeld om de situatie te veranderen (subjectief)

  7. →
    - 7.1 De Cahiers de Doléances gaven de burgers de mogelijkheid hun klachten te uiten; dit zorgde voor de verwachting dat de klachten serieus zouden worden genomen; toen de koning de klachten niet in behandeling wilde nemen, leidde dat tot de revolutie.
    - 7.2 aanleiding/ directe oorzaak
    - 7.3 grondwet beperkt koninklijke macht; grotere gelijkheid voor de Derde Stand.

  8. Lodewijk XVI had geld nodig, maar ook de steun van de eerste twee standen
    - 8.1 xxx
    - 8.2 overweging, dat hij alleen bepaalde hoe de vergadering van de Staten-Generaal zou verlopen; autocratie

  9. →
    - 9.1 trias politica: scheiding van de wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht
    - 9.2 alle Fransen zijn gelijk voor de wet/ kiesrecht/ volkssoevereiniteit
    - 9.3 Er is geen volledige scheiding van machten: koning kan wetten tegenhouden
    - 9.4 constitutionele monarchie (democratie is niet volledig :geen vrouwenkiesrecht)
    - 9.5 de petite bourgeoisie (intellectuelen), stedelijke werklieden, boeren (over verhoging pacht en voortbestaan heerlijke rechten)
    - 9.6 algemeen kiesrecht; republiek; de rol van de kerk verkleinen
    - 9.7 radicalen waren tegen verbod op arbeidersverenigingen en stakingen

  10. (na 10 staat opdracht 9.1 etc.: dit moet natuurlijk 10.1 etc. zijn !)
    - 10.1 Kern Hobsbawm: de Jacobijnse revolutie heeft Frankrijk gered: militair sterker; munt sterker; gelijkheid groter (zorg dat je in je antwoord deze punten toelicht)
    - 10.2 keerzijde is onvrijheid en vervolging van tegenstanders
    - 10.3 DOEN!

- 11. (vraag 10 in boek)
- 11.1 gelijkheid voor de wet
- 11.2

Discontinuïteit	Continuïteit
Herinvoering van de monarchie oftewel de afschaffing van de republiek	Bevorderen van de ideeën van de Franse Revolutie in de rest van Europa
Verzoening met de rooms-katholieke kerk	Handhaving rechtsstaat en scheiding kerk en staat
Einde democratisering	Oude adel en geestelijkheid krijgen oude machtspositie niet terug

- 11.3 Eed op de Kaatsbaan, bestorming Bastille, La Grande Peur, constitutionele monarchie, de Jacobijnse revolutie, onthoofding Lodewijk XVI, Directoire neemt de macht over, Code Napoleon
  - 11.4 Belangrijke opdracht: zelf doen én **BESPREKEN IN DE KLAS**
- 12 Gele pijlvragen in mapje bij tijdvakdossier

8.4 De invloed van de Verlichting op de politieke cultuur (1815-1848)

- 1. →
  - 1.1 grenzen Europa wijzigen
  - 1.2 de rol van enkele hoofdrolspelers met Graaf von Metternich in het midden wordt sterk benadrukt.
  - 1.3 Oostenrijk wilde vooral een machtsevenwicht: Rusland, noch Pruisen (/ Duitse Rijk) mocht te sterk worden; Rusland wilde gebiedsuitbreiding in Polen; Pruisen wilde gebiedsuitbreiding; Engeland wilde machtsevenwicht.
  - 1.4 Frankrijk gaat terug naar oude grenzen, maar wordt niet te zwaar gestraft, wel ingedamd door Verenigd Koninkrijk der Nederlanden en de Duitse Confederatie; Rusland, Oostenrijk en Pruisen krijgen elk een deel van Polen.
- 2. Volkenbond
  - 2.1 herstel van de situatie van voor de Franse Revolutie: herstel positie oude vorstenhuizen en standenmaatschappij; tegengaan van nationalisme en democratie
  - 2.2 Oostenrijk, Pruisen en Rusland
  - 2.3 ‘concert der staten’: machtsevenwicht voorkomt oorlog; gezamenlijk optreden tegen revolutie en opstand
- 3. Engeland wilde niet deelnemen aan de actie om de macht van de Spaanse koning te herstellen; Frankrijk greep als enige in; er was dus geen sprake meer van een gezamenlijke aanpak

Eureka 6V

3.1 De tekenaar waarschuwt voor de agressieve aanpak van de tsaar (beer) die de anderen voor zijn karretje spant, waarbij de rechten van volken worden vertrapt. De tekenaar vertegenwoordigt hier het Britse standpunt

4. Liberalisme en socialisme hebben beide een politiek en economisch programma; het nationalisme is geen politieke ideologie.

4.1

	Liberalisme	Socialisme
ideaal	Individuele vrijheid; vrijhandel; Volkssoevereiniteit (beperkt) + grondwet	Klasseloze samenleving
Middel	Vrije concurrentie	Klassenstrijd → Revolutie/ later ook algemeen kiesrecht
Rol van de staat	Klein: orde = beschermen van bezit, defensie, infrastructuur	Groot, verdeler van de welvaart
Eigendom productiemiddelen	Particulieren	Staat/gemeenschap
achterban	Burgerij	arbeiders

5. liberalisme en nationalisme

5.1 voorbeelden liberalisme: burgerij/ondernemers in het zuiden wensten minder bemoeienis van de overheid (belastingheffing in het voordeel van het noorden)

Voorbeelden nationalisme: Belgen wilden een eigen onafhankelijk staat (opstand opera)

5.2 Politieke verklaring: liberalen in het Zuiden willen meer inspraak (autocratie)

Economische verklaring: Liberalen willen meer ec. vrijheid

Culturele verklaring: verzet tegen protestants beleid van Willem I betreffende onderwijs en taal

5.3 Frankrijk steunde Belgische Opstand omdat er bij afscheiding ten noorden van Frankrijk een minder sterk buurland was

5.4 xxx

5.5 nationalisme, want in de bron wordt gesproken van een heldhaftige zelfopoffering en Van Speijk werd uitgeroepen en gekoesterd als een nationale held, terwijl hij eigenlijk als commandant zijn schip was kwijtgeraakt.

6. Politieke verklaring revolutie 1848: liberalen wilden uitbreiding kiesrecht (en in Frankrijk) een republiek

Economische verklaring revolutie 1848: meer economische vrijheid / grote sociale ellende stedelijke werklieden

6.1 Steun van 1. burgerij en 2. Stedelijke werklieden

Eureka 6V

- 6.2 Burgerij en stedelijke werklieden/arbeiders hadden tegengestelde belangen. Dit liep uit op een klassenstrijd in Parijs (juni 1848). De burgerij was bang voor meer invloed van arbeiders, evenals de adel. Het leger, dat geleid werd door adellijke officieren, wist de arbeidersklasse klein te krijgen. In veel gevallen werd de positie van de oude machthebbers hersteld.
- 6.3 Nederland en België
- 6.4 In Duitsland ging de revolutie uit van Frankfurter parlement, bestaande uit intellectuelen en ondernemers. Zij kregen geen steun van de volksklasse en Duitsland was nog geen nationale staat; er bestond verdeeldheid over de omvang van het Duitse Rijk. In Nederland ging de koning akkoord met een nieuwe liberale grondwet; er was geen sprake van een dreigende arbeidersrevolutie.

7. →
- 7.1 Parijs: socialisme; rode vlag
Berlijn: nationalisme; Duitse vlag

8. Gele pijl vragen in mapje bij Tijdvakdossier